

Director: Carles Santacàna

Coordinació i redacció: Albert Gallifa

Assistent en pràctiques: Marta Jover

Consell de Redacció: Joseba Agirreazkuenaga, Ramon Arnabat, Jordi Canal, Josep Casanovas, Antoni Gavalddà, Jesús Millan, Conxita Mir, Joaquim M. Puigvert, Pedro Rújula, Flocel Sabaté, Sebastià Serra, Daniel Solé, Gemma Tribó, Carles Vicente

DIPUTACIÓ DE BARCELONA / L'AVENÇ

(PLECS) D'HISTÒRIA LOCAL

Historiografia local i patriotisme al País Valencià

No és cap novetat destacar la importància del marc local pel que fa a la política i les identitats durant els segles XIX i XX, especialment a casa nostra. La noció habitual hi veia un efecte de la manca d'evolució social, donant per sobreentès que la trajectòria unilateral del «món modern» consistia a avançar en la integració i l'homogeneïtat en aquests àmbits. Des d'aquest punt de vista, doncs, el pes de les tradicions locals resultava còmode d'encabir dins dels esquemes que han predominat en la nostra historiografia. Al paper retardatari de l'Estat en la tasca de la "nacionalització" a l'Espanya contemporània s'afegia, en el cas valencià, el que sovint s'ha interpretat com a actituds subalternes, pròpies d'una societat «civilment decapitada», fàrcida de continuïsmes respecte al passat i, per damunt de tot, subalterna respecte a la tutela centralista. La recerca aconsella revisar aquests esquemes. La vitalitat de les identitats locals no fou contradictòria amb la formació dels estats nacionals a l'Europa contemporània. La dicotomia de la «modernització» ha plantejat de manera simplista l'ampli ventall de connexions entre els patriotismes locals i la dinàmica de les noves nacions, com es comprova, també, en els nacionalismes europeus més nous, com l'italià i l'alemany. Més aviat, el nou univers que representava la tasca contemporània de «fer la nació» oferia múltiples estímuls per plantejar amb renovat entusiasme què hi havia aportat i com calia comprendre la pàtria més propera que, sovint, era també la font més intensa d'identitat col·lectiva.¹ Així, la historiografia del vuit-cents es va nodrir dels interrogants que representava el fet de ser conscients d'endinsar-se en una etapa substancialment nova respecte al passat.

Aquesta historiografia ha estat destacada pel seu escàs rigor, en la mesura que l'assagisme que caracteritzava els historiadors inspirats pel liberalisme es contraposava al posterior predomini de l'erudició, fomentada pels més conservadors –al voltant de mossèn Chabàs, per exemple– en el pas al segle XX. També es pot comprovar la freqüent absència d'una perspectiva global, a escala del País Valencià, o l'interès mínim per la llengua pròpia.

Destacar només aquestes mancances, però, ens faria perdre de vista allò que de profundament innovador va tenir aquesta historiografia.

I la innovació derivava, justament, del fet d'entendre's com a peces integrades en la tasca de fer la nació des del foment de la pàtria local arran del triomf liberal. Aquesta nació, és clar, era l'espanyola, com posava en relleu l'entusiasta Aurelià Ibarra. En un cert sector del món progressista valencià fer una nació espanyola lliure requeria també el conreu del passat i de la identitat valenciana, que es veia sobretot com a un pròleg de la llibertat contemporània. Aquesta va ser la tasca de Vicent Boix qui, a diferència del seu amic català Víctor Balaguer, no arribaria a definir una línia intel·lectual de clara projecció social i acabaria integrat pel conservadorisme, però sí contribuiria a divulgar un repertori del passat valencià. Els germans Ibarra –com Ballester Broseta a Algemesi– representen un progressisme "patrici", al servei del "bé comú" i de la identitat de la pàtria local, sense acabar de tenir-hi arrels. A Castelló, altrament, l'hegemonia política republicana estimulà una abundant producció, adreçada a identificar el passat local amb la lluita per la llibertat. Que tot això es fes prenent com a referència el liberalisme espanyol representa un element significatiu de cara al debat sobre l'elaboració i la coexistència de les identitats, com també sobre les vies concretes a través de les quals s'ha perllongat la identitat valenciana.

Jesús Millan

Universitat de València

NOTES

1. F. RUGGE, «Le nozioni di città e cittadino nel lungo Ottocento. Tra "pariforme sistema" e nuovo particolarismo», *Annali dell' Istituto storico italo-germanico*, 36, 1993, p. 47-64; I. PORCIANI, «Lokale Identität - nationale Identität. Die Konstruktion einer doppelten Zugehörigkeit», en O. JANZ, P. SCHIERA i H. SIEGRIST (eds.), *Zentralismus und Föderalismus im 19. und 20. Jahrhundert. Deutschland und Italien im Vergleich*, Berlín: 2000, p. 103-133; C. CONRAD i S. CONRAD (eds.), *Die Nation schreiben. Geschichtswissenschaft im internationalen Vergleich*, Göttingen: 2002.